

Dous poemas inéditos de Alberto Camino

XOSÉ Mª DOBARRO

Cando en 1980 defendimos a nosa Tese de Doutoramento sobre o poeta Alberto Camino ía ser Presidente do tribunal encarregado de xulgala o Profesor Doutor D. Constantino García. As circunstancias impediron a súa participación neste acto e é por isto que cremos que esta homenaxe que se lle rende pode ser unha boa oportunidade para volver sobre a obra deste autor.

Daquela, hai dez anos, o corpus fundamental do noso traballo presentaba unha edición, que procuraba ser crítica, de vintetrés poemas galegos deste escritor decimonónico valorado por críticos e estudiosos, contemporáneos seus e posteriores, como o máis interesante dos poetas que podemos denominar prerrosalianos (1). Isto, apesar, de que cando comezamos a nosa andadura só eran "coñecidos" os doce poemas -nove deles xa incluídos no *Album de la Caridad* en 1862 (2)- que vintecinco anos despois da morte do autor recolleran nun pequeno volume con non poucos esforzos, segundo parece, Martínez Salazar e Saralegui Medina (3), xunto con dous vilancicos reproducidos por Bouza Brei (4). O resto só eran vagas noticias referenciais.

Non hai moito chegaron ás nosas mans unhas follas manuscritas que conteñen sete poemas: "A delorosa", "Obligado de corno", "Repique", "A béldrica", "A Alborada", "Fantasía" e máis un vilancico sen título, que figura nunha mesma folla con outro de Vicente Turnes.

Os catro primeiros, xa publicados con anterioridade, permiten tanto facer un confronto de variantes para unha fixación dos textos como ordenar con maior precisión cronolóxica o conxunto da obra. Este é o caso do "Obligado de corno" que aparece datado en 1845 -o mesmo ano da publicación de "O desconsolo", o

(1) Así, por exemplo, Murguía ("Poesía gallega. VI. Don Alberto Camino" in *El Museo Universal*, nº 4, 28/2/1858) escribía: "El señor Camino ha tenido la fortuna de colocarse a la cabeza de todos los poetas provinciales, no por lo numeroso de sus composiciones, sino por la bondad literaria que encierran las pocas que ha publicado" e Carré Aldao (*La literatura gallega en el siglo XIX*, Librería regional de Carré, Coruña, 1903, p. 45): "Fué uno de los más ilustres precursores del renacimiento de la poesía gallega y no soñó quizá la importancia que pudiera llegar a tener su iniciativa".

(2) Trátase de "O desconsolo", "A foliada de San Joan", "Repique", "Obligado de Corno", "A Béldrica", "¡Dòrme!", "Lejos d-èla", "Nai chorosa" e "Amores e dolores".

(3) Alberto Camino, *Poesías gallegas*, A. Martínez, editor, La Coruña, 1896. As tres novas poesías son "Ao nacemento do Real Miniño", "El amor maternal" e "Falade ben baixo".

(4) "Los villancicos gallegos cantados en el Hospicio de Santiago en la Navidad de 1848", in *Cuadernos de Estudios Gallegos*, XXXVI, 1957, pp. 127-129. Son "Agora si que é a certa" e "Hoxe é gran festa minifias".

máis antigo dos coñecidos- e que na nosa edición figura de último por seguir a ordenación do volume preparado por Salazar e Saralegui.

Os tres últimos son totalmente descoñecidos, mesmo nunca citados por ninguén. Hoxe editamos criticamente dous deles, "A Alborada" e "Fantasía". Antes de nada, queremos apontar que, na nosa opinión, as follas manuscritas que manexamos son apógrafos, moi posibelmente unha copia feita polo seu irmán Domingo Camino e enviada por este a Antonio de la Iglesia. Baseámonos en que aparecen algúns casos de representación da palatal fricativa xorda con g e j que o poeta non utilizaba no ano 1945. Neste ano publicara en *El Porvenir* de Santiago "O desconsolo", na que emprega x para representar o citado fonema. Como a composición saíra con erros, rectifícaos no número seguinte sen que entre as correccións apareza ningunha desta grafía.

Tematicamente, estas dúas composicións están relacionadas co conxunto da súa produción, tanto en verso como en prosa, tanto en galego como en español. Así hai "sentimentalismo", contacto coa natureza, certa "crítica social" e anticapitalismo inconsciente, idea do poder como algo case sobrenatural,...

A edición que presentamos segue estes criterios:

- suprímense as maiúsculas iniciais
- modifícanse os aspectos ortográficos que se afastan da norma lingüística actual
- modernízanse as grafías etimoloxizantes
- elimínanse apóstrofos nas contraccións, agás cando se altera a medida do verso
- regularízase a puntuación e a acentuación
- en nota indícanse os cambios efectuados, excepto no que se refere á puntuación e acentuación

A Alborada

Salta xa do leito miña Margarida,
salta xa do leito, que veu a mañá,
a pomba no prado anda moi garrida
e asobiando o merlo pica na masá.

5 Rula a dose rula no alto piñeiro,
pían as papudas, dobran os chinchós,
na silveira aqueles, estes no ameneiro
e as lavandeiras chilan nos arrós.

10 Corre, Margarida, ven a ver o orballo,
que pedras de anelos parece que é,
e como sacude o ar o ramallo,
caendo as pingotas cal vágoas ó pé.

Do terbello e lestra, fiuncho e espadanas,
e outras mil prantas pousadas na fro!
15 acharás, meniña, andoras galanas,
c'algunhas nas penas, á raia do sol.

Abellas soantes, con voo lixeiro,
cargadas dun polvo dourado, e, en fin,
o ar oloroso cas herbas do outeiro
20 darache por certo os gustos que a min.

Desperta, si,
non durmas, non,
e coas mas o peito firo,
coitadiño de min, iou!

25 Margarida, miña rosa,
espero aquí o teu favor,
dime con fala grasiosa:
"Eres, Pepe, o meu amor".

Desperta, ei,
30 non durmas máis
que o teu querido
te ven chamar.
Seren o ceo,
vidiña, está,
35 o sol mui guapo
e seco o chan,
e cantador
o paspallás,
a mañá fresca
40 e brando o ar,
frolido o prado
e eu galán.
¡Margaridiña!,
ven, pois, gosar
45 tal garridesa,
tanto solas,
que, pois, te agardo
me darás dor,
estes meus brasos,
50 que abrindo estou,
nena querida,
para ti son.
Sai á ventana,

55 sai meu amor,
 sai miña xoia,
 sai corasón.

 Quero ver esa cariña
 que é a gloria miña,
 esa cara hermosa,
60 inda máis cá rosa,
 eses ollos, nena,
 que me tran en pena,
 e o roxo cabelo
 que dá xenio velo.

65 Non me causes, non, pesar,
 logo, logo sai muller
 que che quixera cantar
 o meu moito despracer,
 porque el é, se non te miro,
70 que cal neno en chorar dou.

 Alberto Camino
 1847

VARIANTES

3 moy
4 asoviando
10 d'anelos
12 bágoas
15 hacharás

16 raya
17 avellas
35 muy
53 say
54 say

55 say; xoya
56 say
66 say
69 por que

Fantasia

 Soñei que estaba nun xardín mui lindo
 con grutas, froitas, e árbores de froitas
 e no medio un estanque en que bulindo
 se vían varias e pintadas troitas.
5 Os paxaros cantaban,
 que gran contento, miñas xoias, daban,
 e picaban nas follas e nas froles.
 E as anduriñas ían loucamente
 dun lado para o outro en (un) muita presa,
10 e corría un airiño
 oloroso e mansiño,

e o ceo sereno estaba, e o sol ardente
era temprado daquel ar que iba
entre os ramallos, canas e macetas
15 con ruído lixeiro;
todo era, en fin, alí gozo comprido
para aquel que no olvido
os seus dores tivera,
pero non para min, que triste estaba
20 naquel lugar que pena me causaba.

Tendido dun laranxo
ao pé, no musgo brando alí eu xemía
porque Rei non nacera,
e o mundo so meu mando non puxera.
25 O peito cubizoso
me movía a querer que se dobrasen
os homes ante min, como se dobran
os vimios e espadanas,
mais lágrimas, ben vanas,
30 caían dos meus ollos,
que o ceo non se apiadaba
por máis que tenramente lle rogaba.

¡Rei do mundo! eu decía.
¡Ser todo meu!, ¡que gloria!, aqueles homes,
35 que de min hoxe en día non fan caso,
velos arrodillar ante o meu paso
e telos baixo os pés cando quixese!
¡Ai, Ceos!, ¡idai que sexa
eu o mortal que en tanto ben se vexa!
40 ¡Ben..! -unha voz dixo no ar, soando
como un trono-, ¡esa fora
si non houbese a morte,
que dos humanos fai igual a sorte!
Mais ti, necio, que crees
45 glorias na vida, ¡louco que ti eres!
por moi grande a que chegues
na terra, serás nada,
que nela naide dura,
sinón tan solo a negra sepultura,
50 e non é dicha inteira
aquela que non fose duradeira...
E si queres ti velo máis patente
atende esas prersonas que a teu fronte
comenzaron a pasar... "Eu ausustado,

55 mirei, e vin primeiro
unha linda mociña que do brazo
se tiña dun galán que lisonxeiro
esposa lle chamaba,
60 e ela con gran gozo llo escoitaba,
mais logo, pouco a pouco, se volvían
nuns velliños combados,
que chegando calados
cerca de min na terra se derruban,
á que se abren, e recolleunos xuntos
65 pois xa non eran mais que dous difuntos.
Dimpois vin un señor que nas mans súas
diamantes relucían,
e paxes o seguían,
e alabándose el iba de ser rico;
70 e soberbio gritaba
que nada á súa gloria lle faltaba.
Mais chegando ante min, un ¡ay! que el dera,
caeu no chan e alí desaparecera,
e os paxes se volvían
75 coa dor da conveniencia que perdían.

Sobre un coche tirado de cabalos
de moito prezo, vin outro home logo
que estaba coroadado,
e era venerado
80 por un sin fin de xente que o rodeaba
e vivas estrondosas lle botaban,
mentres el mui erguido
miraba para ela feramente,
cando non lle escupía,
85 e con desdén decía:
¡todo é meu, todo é meu; si quero agora
so as rodas deste coche
poño esa turba vil que así me adora!
¿Quen máis que eu no mundo? Naide, naide.
90 ¡Eu son Dios!..Decindo esto, unha pancada
vin que a morte lle daba coa gadaña,
con que caíu na nada
e entónces, a xente reuse a carcxada.

En esto un gran tronido
95 me fixo despertar... ¿que houbera sido?
Un velón derrubado...
E despois que no soño houbera pensado

100

exclamei: icerto, si, todo é da morte,
pero que goce é bó quen ben recibe,
anque engañoso sexa, pois non vive
aquel que arrastra unha infelice sorte!

Alberto Camino

VARIANTES

1 jardin; muy	35 hoje	74 pages
6 joyas	38 Ay	76 choche
9 outro; (un), sobra.	46 muy	80 gente
13 d'aquel	48 en ela	82 muy
15 ligeiro	57 lisongeiro	91 co a
21 de un; laranjo	64 juntos	93 gente
22 gemia	66 ja	94 en esto
23 Rey	68 pages	98 Esclamey
33 Rey	72 ay	99 goze
		100 seja